

זרדים קצוצים — מאכל בהמה

משנה: המנות היומיות נעות בין 4 ק"ג ל-12 ק"ג, הכל לפי גיל הבהמה וצירופי המנות בכללותן. מוטב להגיש את פתיתי הזרדים בתערובת עם מספוא אחר (תבן דגנים, סלי-קים, תחמיץ ומזון מרוכז), אולם בשעת הדחק אפשר להאביס את הפתיתים כמספוא גם יחיד.

רצוי להוסיף כ-5 גרמים מלח רגיל לכל ק"ג של פתיתים. אם יבשו הפתיתים יתר על המידה צריך להרטיבם קודם להאבסה במי-מלח ולתבל אותם בסובין או מזון מרוכז אחר. מקום האחסנה לפתיתים שיהיה יבש. אפשר להכין גם תחמיץ פתיתים על ידי הוספת ליטר אחד חלב לכל 100 ק"ג פתיתים, או שכוללים אותם בקמחים שונים לפי היחס של 5 ק"ג לכל 100 ק"ג פתיתי זרדים. ט. י. צ'יסטוב

סוצ'י, ז'בוטנובודסטבו, פברואר 1952

הערות המביא לדפוס.

ותיקים מספרים שכאן בארץ, בימי מלחמת העולם הראשונה, האכילו את הפרות קליפות שקדים ירוקות ויבשות; זה היה התחליף העיקרי לתבן (השחת בימים ההם כמעט שלא היתה ידועה), כיון שהארבה עשה שמות בשדות הפלחה ולא היה מספוא גם אחר להשבעת הפרות מחוץ לקליפות. הפרות הת-רגלו למאכל זה, ויתכן שגם הפיקו ממנו חמרים מזינים. הציטטה שזוהאה בראש הרי שימה מרמזת על כך שבוקר הארץ נזקק בימים קדומים ל"עצים" ול"זרדים", והת-קנים למאכל בהמה; קשה לדעת מה היתה הסיבה שהכריחה אותם לבקש תחליפים מסוג זה למספוא המקובל והרגיל, אולם יש להניח שהדבר היה ידוע ושכח, כיון שחכמינו מצ-או לנחוץ לחוקק חוקים ולקבוע הלכות בכל הנוגע ל"חבילי עצים" ו"חבילי זרדים" שהו-תקנו למאכל בהמה.

"חבילי קש וחבילי עצים וחבילי זרדים, אם התקינו למאכל בהמה מטלטלין אותן". (שבת, י"ח, ב')

באחדים מהקולחוזים שבסביבת לנינגרד האביסו את הבקר מספוא שהוכן מזרדים (ענפי עץ צעירים), כשהיה מחסור במספוא גם רגיל. התוצאות היו טובות למדי. המספוא הזה הוגש בצורת פתיתים. הבהמות אכלו את הפתיתים ברצון, והבדיקות הוכיחו שמספוא זה היה עשיר בוויטמינים, ואחוז חמרי המזון הנעכלים — גם הוא השביע רצון. המנה היומית לבהמה מבוגרת נעה בגבולות 12 ק"ג.

את המספוא הזה הכינו מעצי התרזה, הע-רבה, הצפצפה, האלנוס ושאר העצים בעלי עליים רחבים. הקפידו שמספוא הזרדים יוכן תמיד מ"תערובת" של עצים שונים. עזביים של הזרדים ששמשו חומר-גלם להכנת הפתיתים לא היה למעלה מ-15 מילימטר בקצה העבה ביותר. ככל שהענפים דקים יותר ער-כם המזין גבוה יותר וכן הם מתאימים יותר להכנת הפתיתים. קודם להכנת הפתיתים מק-צצים את הזרדים במקצצה הרגילה שמש-תמשים בה להכנת התחמיץ; יש להקפיד שהקציצין (תבן הזרדים) — אורכם לא יהיה למעלה מ-3 ס"מ. ככל שהקציצין קצרים יותר — הפיכתם לפתיתים תהיה קלה יותר. במקצצת סוסים אפשר להכין כ-500—600 ק"ג תבן-זרדים בשעה ובמקצצת מנוע — 6 טון לשעה; מובן שצריך לדאוג שסכיני המקצצה יהיו מושחזים כדבעי. את תבן הזרדים הופכים לפתיתים במגרסה; אפשר להספיק לגרס 100—150 ק"ג פתיתים בשעה אחת. בעזרת מערכת נפות המחוברת למגרסה אפשר להכין פתיתים בעלי גודל שונה. כאמור, נאכלים יפה פתיתים כאלה ע"י בהמות מבוגרות ובני-בקר בגיל שלמעלה